

VITA A KONZERVATÍV NYILVÁNOSSÁG LEHETŐSÉGEIRŐL

A konzervatív sajtó mozgástér kihasználásáról

Az érintettek szemforgató tagadókórusa dacára közhelyszámba megy ma már az a megállapítás, hogy a magyarországi médiában balliberális túlsúly tapasztalható. Annál is aggasztóbb ez, mivel a környező országokban éppen az ellenkezőjét vehetjük észre.

Romániában, ahol a legnagyobb anyaországtól elszakított magyar közösség él, még az úgynevezett demokratikus és európeér szellemi műhely, a Grupul pentru Dialog Social (GDS) és az általa kiadott 22 c. lap is rendszeresen helyt ad olyan írásoknak, amelyekben például Tőkés Lászlót gyalázzák. Hadd jelezzem egy vargabetű erejéig: Tőkés Lászlótól mindeddig senkinek sem sikerült egyetlen sort felmutatni, melyben a románságot kollektíve negatív színben tüntetné fel. Ellenben konstruktív javaslatai a magyar-román kerekasztaltól a Dél-Tirol rendezési modellig kötetekre rúgnak. Ennek ellenére még a kvázidemokratikus sajtó is szinte evidenciaként kezeli a "románellenességét". Magyarországon ezzel szemben mindenki láthatja, hogy pl. a cigánykérdés tematizálásában fordított az eljárás. Ott akkor is a magyar többséget, s ha éppen konzervatív kormány van az ország élén, akkor a kormányt (önkormányzatot stb.) szidják, amikor a felelősség egyértelműen a másik oldalon van.

E fejlődési rendellenesség okait kutatva más-más választokat olvashattunk Pokol Béla értelmiségszociológiai munkáitól a nemzeti radikalizmus kissé leegyszerűsített etnikai alapú magyarázatáig. Jómagam a következőkben nem szándéksom a probléma eredetét vizsgálni, hanem arra összpontosítok, hogy peremfeltételként kezelve a balos főlényt, mit csinált rosszul a konzervatív sajtó, illetve konzervatív politikai erők, min lehetne a hatékonyabb erő- és mozgástér-kihasználás érdekében változtatni.

Első helyen említem a kormány médiapolitikájának koncepciózásának hiányát. Lehet, hogy meghúzódik valamiféle mögöttes egységes stratégia az "egyensúlyteremtés" gyakorlati lépései mögött, azonban ez nem körvonalazódik kellőképpen a külső szemlélő számára, aki csak azt láthatja, hogy a kormány támadási felületet nyújt ott, ahol nem kellene (lásd például az európai rádiós összefogás eredményeként létrejött kezdeményezés visszautasítását, a teljesen felesleges lufieregetést a Magyar Hírlap és a két konzervatív napilap összevonásáról, s lehetne sorolni a hasonló eseteket), és enged ott, ahol nem érdemes (lásd pl. az emblematis Baló visszatérését közszolgálati tévébe, Szénés Andrea pozícióba helyezését stb.). A koncepcióhiány mellett egy másik probléma, hogy a jelenleg kormányzó Fidesz ódzkodik az öntörvényű, de tehetséges emberektől, akik nem fogják vissza magukat a "pártrezon" jegyében. Ez némiképpen érthető a távlati kormányzás szemszögéből,

vagyis, amikor annyi rágalmat és szennyet hordanak rá balról, akkor mit idegeskedjenek még a jobboldali, egyébként legtöbb esetben jóindulatú bírálatokkal, melyek különösképpen, ha visszhangot lelnek a másik oldalon, akár többet érhetnek, mint amennyit használnak, legalábbis a választások tekintetében. Persze, még nem is volt a párt kormányon, amikor ez a tendencia már kitapintható volt. A sors úgy hozta, hogy közelről láthattam az Új Magyarország c. napilap agóniáját. Varga Domokos György, akit karrierista középszerűségek sikerrel mocskoltak be, a jelenlegi hatalom belső köreiben igyekezett egy tisztességes és színvonalas jobboldali lapot csinálni az Új Magyarországból. (Apropó bemocskolás: a pletykák ugyebár szabadon keringenek, s visszajutnak a célpont baráti körébe. Ilyen abszurd, de a suttogó propaganda szintjén kezelhetetlen rágalom például, hogy VDGY leszabadkőműveszte Orbánt. Az esetet egyébként a kiváló tollú író a Demokrata hasábjain részletesen ismertette. De említhető az is, hogy azt beszélték róla, hogy kizárta a Napi Magyarországhoz átpártolt újságírókat az épületből, és kommandósokat fogadott fel ellenük a terület védelmére. Amikor az igazság az, hogy a Kelemen Iván által frissen kinevezett és VDGY által nem különösebben szimpatizált lapigazgató tette mindezt, akivel egyébként a főszerkesztő emiatt konfliktusba is keveredett. De ugyebár a tulajdonosi jogokat - s így a hatalmi kompetenciát - az ügyben nem ő birtokolta. A kinnrekedt újságírók tudhatták az igazságot, hisz VDGY kiment közéjük a kapu elé, s tájékoztatta őket a valós helyzetéről. Ennek dacára e szemenszedett hazugságot még ma is vissza-vissza hallani.) Jómagam az eset mögött azt látom, hogy a Fidesznek egy kampánylap kellett, utasítható főszerkesztővel. Erre nem volt alkalmas az akár outsidernek is nevezhető Varga, akinek öntörvényűsége közismert. (A Kádár-rendszerben például otthagya jól jövedelmező közgazdász állását egyszerűen azért, mert nem látta értelmét a látszattervekenységnek, s elment fűtőnek egy iskolába. A hatalom - még a legjobb hatalom is - tart a mindent odadobni képes, lefizethetetlen és jószíval kezelhetetlen öntörvényű figurától.) A kormány részéről tehát összefogottabb, következetesebb fellépés lenne kívánatos, kevesebb zajjal, nagyobb hatékonysággal kellene fellépni. Persze, messze nem kizárt az sem, hogy a Fideszen belül is akadnak a "másik" liberális párthoz húzó erők, melyek nem nézik jó szemmel az "egyensúlyteremtést".

Másik kérdéskör, amiről szólni szeretnék, a konzervatív sajtóorgánumok jobb helyzetkihasználásával kapcsolatos. Egyik legfontosabb teendő az lenne, hogy közös platformra hozzuk az egy oldalon levőket, hogy ha kisebb erővel is, de egy irányba hathassanak. A balliberális oldal látszatvitáiban jól követhető, hogy a pseudo-ellentétek mögött ott húzódik a közös elvi platform: a nemzeti-konzervatív értékvilág sokszor már ziháló gyűlölete. Hát éppen ennek szimmetrikusára lenne szükség. Módszertant igenis lehet tanulni a baloldaltól.

Egyik igen közeli erdélyi ismerősöm a kilencvenes évek elején megkereste az MDF elnökségének egyik tagját azzal, hogy most kell felépíteni egy szociálpszichológiai műhelyt, melynek feladata az lenne, hogy stratégiát fogalmazzon meg arról, hogy miként lehet ismét úgy választást nyerni, hogy az MDF nem mond le sem a nemzeti retorikáról, sem a nemzeti újjáépítés gyakorlati programjáról. Akkor az ide-

VITA A KONZERVATÍV NYILVÁNOSSÁG LEHETŐSÉGEIRŐL

alista naiv válasz az volt: "de hát a magyar nemzetet nem lehet megteveszteni". Az üzenet ugyebár kettős: egyrészt azt jelzi, hogy akkoriban az MDF - egyébként az önkormányzati fiaskón túl - még bízott abban, hogy a balos demagógia ópiuma nem hat távlatilag a választóközönségre, másrészt jelzi azt az elvi alapállást, amit nevezhetünk nemesen tisztességesnek, de emellett meg kell állapítani róla azt is, hogy önsorsrontó. Arról beszélnek, hogy mindentől függetlenül eme becsületes magyar ember úgy vélte, hogy nem szabad megteveszteni, manipulálni a népet. Márpedig ha az egyik oldal ezt teszi, a másik meg ettől elzárkózik, akkor még egyenlő kiinduló feltételek mellett is küzdelem lényegében eleve eldöntött lesz. Szerencsére 1994 és 1998 között a konzervatív tábor kikristályosodási góciává váló Fidesz sokkal profibban nyúlt a kérdéshez. Persze bőségesen lenne még mit javítani nekik is, de az MDF-hez képest e téren, a professzionális kommunikáció területén óriási a különbség.

Szükség lenne mindenekelőtt egy közös értékalapra. Ez megítélésem szerint a legmélyebb törésvonal, a nemzeti és nemzetellenes erők ellentétére kell, hogy épüljön. A konzervatív nyilvánosságnak elsősorban nemzetinek kell lenni. A kozmopolita politológus derékhad s az agitprop holdudvar azt sulykolja, hogy a "nemzet" és a "nemzeti érdek" egyaránt meghatározhatatlan entitások. (Jó példa erre, amikor **Eörsi István** azt magyarázta éppenséggel Tamás Gáspár Miklósnak a Magyar Hírlap hasábjain 1995 decemberében, hogy annak az óhajnak, hogy a "magyarság nyerjen" a sport szféráján kívül nincs semmiféle értelmes jelentése. Vagyis a nemzetek közötti konkurenciaharcot is tagadni igyekeznek egyesek a másik oldalon, azért, hogy minél inkább lefegyverezzék a környező népekhez képest amúgy is igen hátrányos helyzetben levő magyarságot.) A nemzet kérdésében az államnemzet koncepciójának közvéleményre való ráerősztakolási kísérletével káoszt igyekeznek kelteni az agyakban. Ez voltaképpen a Kádár-rendszernek a határon kívüli magyarságot horizonton kívül helyező kultúrpolitikájára alapozó tudati önampután.

Ebben a megközelítésben a konzervatív sajtó természetesen a történelmi, kultúrközösségeként kialakult nemzetképet kell hogy propagálja.

A nemzeti érdek meghatározása sem okozhat gondot annak, akinek egyáltalán mond valamit a nemzet kategóriája. Nemzeti érdek az egyes egyéni érdekeken túlmenő, kifejezetten a nemzethez, mint nagyközösséghez kapcsolható érdekmező. Ilyen a kollektívum fennmaradása, kulturális, erkölcsi és anyagi gyarapodása, a közösség versenyképességének, kohéziós erőinek növelése. E definíció birtokában evidenssé válik az SZDSZ és sajtókommandójának nemzetellenessége. Sorba vehetjük az egyes területeket a fennmaradástól (Az anyaországban az SZDSZ-es sajtó mindent elkövetett ahhoz, hogy késleltesse az értelmiség ráébredését a magyar nemzet fogyásának problémájára, sőt nevetségessé tette azokat - elsősorban Fekete Gyulát -, akik idejekorán figyelmeztettek erre a rendkívül kedvezőtlen tendenciára. A határon túl a megmaradás az autonómia, a minél nagyobb fokú függetlenség kiharcolásával függ össze, minden más megoldás csak a lassú felmorzsoltság perspektíváját jelenti. Az SZDSZ mindmáig koncepcionális ellenfele kollektív jogoknak, s az MSZP-vel karöltve igyekeznek diszkreditálni azokat a határon túli személyiségeket, akik

továbbra is az autonómia követelése mellett tartanak ki. Jó adalék ehhez a nemrégiben a 168 óra hasábjain indult támadássorozat Tőkés László ellen.) El egészen a nemzeti szolidaritás kötelékeinek kérdéséig (már-már triviális, amit Orbán Viktor szögezett le 1995-ben emlékezetes Magyar Hírlapos interjújában, tételesen, hogy az SZDSZ a magyarság szellemi és lelki erejének gyengítésére törekszik).

Nos, mindezen káros hatásokat kellene a konzervatív sajtónak ellensúlyozni, amennyire ereje engedi. Könnyű persze ezt kijelenteni, a megvalósítás némileg nehezebb lesz, de akkor sem mondhatunk le arról az igényről, hogy konzervatív sajtó Kárpát-medencei kitekintésű legyen. A Nyugatra szakadt magyarság szellemi potenciáljára is érdemes számítani egy közép- ill. hosszú távú nemzetstratégia megalkotásában, de a sajtó szellemiségét elsősorban a Kárpát-medencei magyarság kell hogy meghatározza, a sajtó e közösségek problémáival kell foglalkozzon mindenekelőtt. Mert akárhogy is nézzük, 1990 óta Magyarország alapvetően szabad és független ország, ahova vissza is lehet telepedni anélkül, hogy politikai atrocitások érnék az embert. Aki továbbra is Nyugaton marad, a legtöbb esetben nem hivatkozhat másra, mint saját érdekére. Nem beszélnek természetesen az emigráció azon kicsiny csoportjáról, akik hatékonyabban tudják szolgálni a nemzetet ott, ahol vannak, mint itthon.

A fő probléma az, hogy a nemzeti oldalon is jellemző a "kismagyar" szemlélet, a "tízmilliózás". Szabó Lukács MIÉP-es képviselőjelölt például a választási kampányban elhangzott port kavart kijelentésében (miszerint nem a Síp utcába kell rohángálni, hanem tízmillió magyar állampolgárt szolgálni éjt nappallá téve) mindenki a nem is oly burkolt zsidózást kifogásolta. Jómagam amellet, hogy kártékonynak tartom a zsidókérdés ilyen exponálását, elsősorban azon vagyok fennakadva, hogy a nemzeti értékeket talán a leghangsúlyosabban felvállaló párt képviselője nem tizenötmillió magyar nemzettről, nem is tizenhárommillió Kárpát-medencei magyarról, hanem tízmillió magyar állampolgárról beszél, akárcsak Vitányi Iván például. (A példa erejéből semmit nem von le, hogy a szóban forgó képviselő időközben már függetlenként politizál.) Sajnos, a beszűkült tudat jellemző a nemzeti sajtóorgánumok többségére is. A Kaput leszámítva - és ez nem a reklám helye, pusztán csak véletlen egybeesés, mivel éppenséggel itt indítottak vitaforumot a konzervatív nyilvánosságról, tehette volna ezt a Magyar Szemle vagy a Havi Magyar Fórum is - nem érzékelni, hogy az egyes szerkesztőségek tudatosan törekednek a Kárpát-medencei optika kialakítására. A Magyar Nemzet és az Új Magyarország sokszor gyengébb minőségű riportokban számol be a határon túli magyar eseményekről, mint a balliberális sajtó. A Magyar Fórum elég esetlegesen foglalkozik a határon túli magyar kérdésekkel, igaz, hogy szemlélete megfelelő, a lap nem táplál illúziókat a felvidéki és az erdélyi magyar politikum kormányzati szerepvállalásával kapcsolatban. (Melyet még az erdélyi liberális Kolumbán Gábor is Trianon legitimitációjának nevezett, de ennek ellenére még egyes kormánykörökben is rossz szemmel néznék az RMDSZ kiválását a kormányból.) A Demokratata időnként jelentkezik alapos elemzésekkel az erdélyi magyarság sorsalakulásának vonatkozásában, de alig olvashatunk a felvidéki vagy a délvidéki magyar nemzetrészt alapvető problémáiról. Aminek persze nem kizárólag a ma-

VITA A KONZERVATÍV NYILVÁNOSSÁG LEHETŐSÉGEIRŐL

gyar sajtó - ezen belül a nemzeti sajtó - aktivistáinak horizontconkulása az oka, hanem az ottani elit felpuhíthatósága.

E területen, a teljes nemzet szemléleti "befogásának" területén hihetetlen kiaknázatlan lehetőségek vannak. A feladat nem csekély: be kell emelni legalább a nemzetben gondolkodó anyaországi polgárok tudatába a határon túli nemzetrészek problémáit: szervesíteni kell a nemzetet.

E pozitív cselekvési csapásirány mellett vannak kifejezetten az ellenfél leleplezésére irányuló negatív issue-k is. Sokkal militánsabb hangvételre és fokozott dokumentáltságra lenne szükség. A legmegfelelőbb modell a múlt lapszám ezen hasábjain szereplő Lovas István. Tudomásul kell venni, hogy a másik oldalon sincsenek valamiféle különleges erőnyel felruházott hipertehetségek. Ők is sokat hibáznak, betekintést engednek nemegyszer valós szándékaikba, csak a gond az, hogy a nemzeti oldalon nincs elég ember, aki leüsse a feladott labdákat. Meg persze a napilapok is meglehetősen "óvatosak", ismételt hallani lehet, hogy x vagy y keményebb írásait egyszerűen nem hozták le. Beleértve olyan nagy neveket is, mint Pokol Béla (akinek utolsó cikkeit már nem vállalta a Magyar Nemzet) vagy Lovas István. Ez utóbbinál maradvá aligha tagadhatja bárki, hogy Lovas a konzervatív újságírás legjobbjá. Ezzel együtt megfelelő rendszerességgel csak a Varga Domokos György nevével félmjelzett másfél hónapban láthattuk írásait az Új Magyarország/Napi Magyarország hasábjain.

A megfelelően dokumentált cikkek megjelentetése mellett felettébb fontos, hogy ha egy konzervatív egyéniség nagyobb publicitáshoz jut, mondjuk meghívják a Napkeltébe, akkor a kultúrharc problematikáján belül felmerülő legfontosabb kérdésekre rögtöni meggyőző választ tudjon adni. E kérdéseket Pokol Béla professzor megfelelően körbejárta a Horn-kormány idején, még mielőtt képviselő lett. Cáfolatot tézisei mindmáig nem nyertek. Pokol világosan igazolta nemcsak azt, hogy balliberális fölény van a magyar nyilvánosságban, hanem magyarázatot adott ennek létrejöttére és működésére is. Sőt, megoldási javaslatai is voltak. Egy másik rendkívül fontos tematika a balliberális média nemzetellenessége, amivel Pokol mellett Tóth Gy. László politológus foglalkozott. Ugyanakkor e téma tekintetében kellő elmélyültséggel megírt szövegek nem jelentek még meg, ez a probléma tudományos igényű feldolgozása még várát magára.

A mozgástér-kihasználás létparancsán belül a következő lehetséges issue a politikai napirenddel függ össze. Nem kétséges, hogy a saját politikai napirend meghatározásához és az ellenfélre kényszerítéséhez médiafölényre van szükség. Ezzel együtt a konzervatív sajtó, ha koordináltabban működne, képes lenne befolyásolni azt, hogy a magyar nyilvánosság keretén belül melyek legyenek a főbb témák. Megítélésem szerint a konzervatív sajtó nem használja kellő gyakorlottsággal és hozzáértéssel a nyelvpolitika fegyverét sem. A nyelvpolitika - mint tudjuk -, az érvelést megkerülő, a használt szemantikai network mögöttes tartalmaira építő, az egyes kifejezések jobbra szubkognitív sugalmazására építő tudatmanipuláció. (Jó példa erre a balliberális tábor legutóbbi manővere, a "státuszmagyar" kifejezés. De ilyen a kultúrharcban talán legrégebben használt "magyarkodás" is. Bármire, ami autentikusan magyar vagy bárkire, aki fontosnak látja a nemzethez való tartozását, rá lehet sütni a

bélyeget: nem magyar, csak magyarkodik. Holott e kifejezés éppenséggel azokra illik rá, akik használják: akik semmiféle szerves kötődést nem éreznek a magyar nagyközösséghez, pusztán a nyelvet beszélik, és mérsékeltbb részük "magyarkodik": vagyis ha rákérdeznek, vagy esetleg kétségbevonják magyarságát, akkor verbális szinten a magyarsághoz tartozónak vallja magát. Megítélésem szerint a MIÉP és körének egyik legfőbb hibája az volt, hogy nem hangsúlyozta ki kellőképpen: a "magyarkodók" vagyis a csak színleg vagy még úgy sem magyarok köre messze nem azonos az idegen származásúakkal. A magyarság vállalás és nem származás kérdése. Ahogy az ember szétnéz a magyar nyilvánosságban, azt látja, hogy a magyar szellem ellen vétők között bőségesen akadnak színmagyar származásúak is. Csurka tézisei sokkal hatékonyabbak lettek volna, ha meg sem említi, hogy a zsidókérdésnek egyáltalán relevanciája lehet a kultúrharcban. Bőségesen elég lett volna a nemzetellenes megnyilvánulásokra rámutatni visszafogottan, de következetesen. A zsidókérdésnek a nemzeti/kozmopolita ellentétbe való belekeverésében persze oroszánrésze volt az SZDSZ-es értelmiségi holdudvarnak is Szabó Miklóstól Tamás Gáspár Miklósig. E szerzők több esetben leírtak olyan abszurdumokat, hogy a kozmopolitázás, urbánusozás voltaképpen kódolt zsidózás, vagy hogy aki az SZDSZ-t nem szereti, az antiszemita. Nos, hát ki zsidózik itt, ki azonosítja a zsidóságot egy sokkal nagyobb - s ráadásul egyáltalán nem rokonszenves - csoporttal, előítéletet keltve a zsidósággal szemben? Nem véletlen, hogy az internet fórumaiban olvasni lehet olyan hozzászólásokat, amelyekben zsidó származásúak kérik ki maguknak az SZDSZ militáns nemzetellenességét.) A nyelvpolitika mellőzése a jobboldalon vélhetőleg annak eredménye, hogy a konzervatív szerzők egy része erkölcsi fenntartásokkal viseltetik e módszer iránt, mások viszont minden bizonnyal nem ismerték fel a benne rejlő lehetőséget.

Az utolsó kulcsszó a rekrutáció. A kormány a jelek szerint nem fogta föl annak jelentőségét, hogy mennyire fontos ki-nevelni egy fertőzetlen, nemzeti koordinátarendszerben gondolkodó újságírógárdát. Ezt aligha várhatjuk a Népszabadság sajtókurzusaitól, de még a Havas-féle iskolától sem. Nem szeretnék ahhoz a megszokott fordulathoz folyamodni, hogy a sok beszéd helyett tettekre és intézményépítésre van szükség. A retorika igen fontos, a szólások igenis tudati és lelki igényeket elégítenek ki, de emellett a jelenleg még nem létező struktúrák létrehozására, konzervatív szellemiségű újságíró-iskolákra és társadalomtudományi képzésre lenne szükség.

Összefoglalva: úgy vélem, hogy a nemzeti oldalon álló sajtó, vagy ahogy a Kapu szerkesztői fogalmaznak, a konzervatív nyilvánosság számára adott a lehetőség a maga szerény eszközeinek hatékonyabb kihasználására. S ahogy a Fidesz meglehetősen médiaellenszélben képes volt megnyerni az 1998-as választásokat, elképzelhető, hogy a konzervatív sajtó összefogottabb, tudatosabb fellépése esetén a jelenleginél nagyságrenddel nagyobb társadalmi kör receptiójára számíthat.

Pápfy Endre